

EDUSKUNNAN TALOUSVALIOKUNNALLE

HE 27 / 2022 vp hallituksen esitys eduskunnalle ilmastolaiksi

Kuluttajaliitto Konsumentförbundet ry (jälj. Kuluttajaliitto) kiittää kutsusta tulla valiokuntaan kuultavaksi ja esittää kohteliaimmin seuraavat kirjalliset huomiot hallituksen esityksestä uudeksi ilmastolaiksi:

Kuluttajaliitto kannattaa esitystä ja pitää sen tavoitteita tärkeinä. Kuluttajaliitto pitää erittäin tärkeänä, että Suomessa on kunnianhimoinen ilmastopolitiikka ja -lainsäädäntö sitä tukemaan. Ilmastomuutos on vakava uhka niin ympäristön kuin ihmisten hyvinvoinnin näkökulmasta. Ilmastopolitiikan tulee olla kunnianhimoista ja ennakoitavaa ja samalla sosiaalisesti oikeudenmukaista. Tavallisten ihmisten, kuluttajien toiminnalla on suuri merkitys sille, miten hyvin ja nopeasti me pystymme toteuttamaan riittäviä ilmastotoimia: siksi osallistaminen ja ihmisten ymmärryksen lisääminen ovat avainasemassa muutoksessa. Ilmastopolitiikan ja ilmastotoimien tulee saavuttaa ihmisten luottamus ja ne tulee toteuttaa ilman, että muutoksesta aiheutuu kuluttajille kohtuuttoman suurta haittaa. Erityisen tärkeää tämä on nykyisessä maailmantilanteessa ja monien kuluttajien välttämättömyshyödykkeiden kallistuessa muutenkin.

Kuluttajaliitto kannattaa ilmastolain edistämismallin laajentamista koskemaan myös laissa määriteltyjen tavoitteiden toteutumista suunnitelmien toteutumisen lisäksi. Kunnilla on merkittävä rooli ilmastotavoitteiden saavuttamisessa ja tavallisten kansalaisten näkökulmasta monet merkitykselliset päätökset esimerkiksi maankäytön ja liikkumisen osalta tehdään nimenomaan kunnissa. Siksi onkin harmillista, ettei ilmastolakiin tässä yhteydessä esitetä velvoitteiden laajentamista koskemaan myös kunnallisia toimijoita. Kuluttajaliitto pitää tärkeänä, että velvoitteet ulotetaan koskemaan kuntia mahdollisimman pian.

Kuluttajaliitto pitää hyvänä, että maankäyttösektori tuodaan osaksi suunnittelujärjestelmää. Erityisen tärkeää on huomioida riittävästi lain perusteella tehtävien suunnitelmien sosiaaliset ja yhteiskunnalliset vaikutukset. Ilmastotoimien tulee olla sosiaalisesti oikeudenmukaisia eivätkä ne saa kasvattaa taloudellista eriarvoisuutta. Mahdolliset negatiiviset vaikutukset jollekin tietylle ihmisryhmälle tulisi pystyä kompensoimaan esimerkiksi tulosiirroilla tai muilla taloudellista eriarvoisuutta puolestaan vähentävillä toimilla.

Kulutusperäisillä päästöillä on merkittävä vaikutus ja niitä on hyvä seurata jatkossakin. Kuluttajaliitto katsoo, että kulutusperäisten päästöjen kehitystä on hyvä tarkastella osana keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelmaa ja suunnitelmassa on hyvä olla myös keinoja näiden päästöjen vähentämiseksi sekä arviointia siitä, miten parhaiten voidaan motivoida kuluttajia tekemään ilmastoystävällisempiä valintoja ilman, että niistä aiheutuu kohtuutonta taloudellista haittaa.

Kansalaisten osallisuutta tulee vahvistaa, jotta ilmastopoliittisilla toimilla säilyy kansalaisten

mahdollisimman laaja tuki. Tämä edellyttää toimenpiteiden laajaa ja avointa valmistelua, johon kansalaisilla ja kansalaisjärjestöillä on aito mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa. Myös ilmastovuosikertomuksesta viestintää kansalaisille tulee kehittää. Ihmisten erilaiset kyvyt ja taidot sekä halukkuus osallistua ilmastopolitiikan valmisteluun vaihtelevat ja tämä on syytä huomioida osallisuustoimia suunniteltaessa.

Lopuksi Kuluttajaliitto haluaa tuoda esiin huolen markkinoilla esiintyvistä viherpesusta. Viherpesu vääristää kuluttajien mahdollisuuksia arvioida tuotteiden ja palveluiden ympäristöystävällisyyttä. Pahimmillaan se ohjaa kulutusvalintoja väärään suuntaan. Kuluttajilla pitää olla oikeus luotettavaan ja totuudenmukaiseen tietoon. Ilmastovaikutuksia koskevat väittämät ovat yleisiä ja usein varsin heikosti perusteltuja tai lisätietojen äärelle on vaikea löytää. Myös erilaiset kompensatiomallit hämmentävät kuluttajia. Viherpesun kitkemiseksi tarvitaan toimivaa lainsäädäntöä ja tehokasta valvontaa. Kompensaatiomarkkinoiden luotettavuuden ja laadun parantaminen puolestaan edellyttää erillislainsäädännön ja tilinpitojärjestelmän kehittämistä muun muassa päästöjen kaksoislaskennan estämiseksi, päästövähennysten lisäisyyden varmistamiseksi ja kuluttajansuojan parantamiseksi. Nämä ovat esimerkkejä siitä, miten ilmastoasioita tulee käsitellä kokonaisuutena ja useiden lainsäädäntöinstrumenttien välisiä vaikutuksia huomioiden.

Helsingissä 28. päivänä maaliskuuta 2022

Tiina Vyyryläinen

Vaikuttamistyön päällikkö, OTK